ਮੰਗੀਲਾਲ

ਬਨਾਮ

ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ

(2023 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1651)
ਜੁਲਾਈ 12, 2023

[ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼*, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 – ਐਸ.52 ਏ – ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ - ਫੈਸਲਾ: - ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-4 ਅਧੀਨ ਖੋਜ ਵਾਰੰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਨਾਲ ਹੀ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਗਵਾਹ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ – ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ – ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.52ਏ ਦੀ ਮੰਡੇਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਜ਼ਬਤ ਸਮਗਰੀਆਂ ਦੀ ਨਾ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਢੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੇ ਕੋਈ ਬਿਨੈ, ਜੇ ਕੋਈ, ਐਸ.52ਏ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ – ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ – ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 – ਐਸ.52ਏ – ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ – ਫੈਸਲਾ: ਐਸ.52ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ – ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਬਿਨੈ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਂ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ – ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਨਿਪਟਾਨ ਉੱਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਤੱਤ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ – ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ

ਮੈਜਿਸਟਰੇਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਨਵੈਂਟਰੀ, ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਜਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਰਣ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਏਗੀ – ਧਾਰਾ 52ਏ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨਵੈਂਟਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਜਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਈ ਗਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ – ਸਬੂਤ।

ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 – ਧਾਰਾ 52ਏ – ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 114(ਜੀ) – ਫੈਸਲਾ: ਧਾਰਾ 52ਏ, ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਨਿਪਟਾਨ/ਨਾਸ਼ ਦੇ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ – ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ

ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ – ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੈ – ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੋਵੇਂ ਸਖਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਭਾਰ ਭਾਰੀ ਹੈ – ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਾ-ਉਤਪਾਦਨ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114(ਜੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗਾ – ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਖੇਡ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਹਰ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ, ਮੋਹਰ ਨਾਲ ਕੰਟੇਨਰਾਂ ਨੂੰ ਨੰਬਰਿੰਗ ਕਰਨਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਨੁਪਾਲਣਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੋਰਵਾ ਐਗ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2006) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 417 : 2008 19 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 379; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨਲਾਲ (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 179 : 2016 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 651; ਜਿਤੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2004) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 562 : [2003] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 918; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸਰਨਾਪ੍ਰੂਮਪ (2008) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 334 : [2018] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 618 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1651 ਦਾ 2023।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਇੰਦੌਰ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 14.03.2019 ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.ਏ ਨੰਬਰ 6163 ਦੇ 2017 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਰਾਕੇਸ਼ ਦਹੀਆ, ਆਦਿਤਿਆ ਦਹੀਆ, ਸੁਨੀਲ ਵਰਮਾ, ਕਪਿਲ ਦਹੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਨਚਿਕੇਤਾ ਜੋਸ਼ੀ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਮਿਸ ਅਰੁਸ਼ੀ ਸਿੰਘ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ

ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸਜ਼ ਐਕਟ, 1985 (ਇਸਨੂੰ ਅੱਗੇ "ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 8(ਬੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧਾਰਾ 15(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਾਓਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਤਲਾਮ, ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਹੈ

ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ:

2. ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਐਚ.ਐਸ. ਸੇਂਗਰ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਲੁਖੇਡਾ ਵਿੱਚ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ, ਨੇ 20.05.2010 ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਲੀਫੋਨਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਰਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਮਾਰਥੁਰਾਲ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਰੁਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਗਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਨੇ ਇੱਕ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਵਾਲੇ ਬੈਗ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਲਾਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੰਚਨਾਮਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਲਏ ਗਏ। ਧਾਰਾ 8(ਬੀ) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧਾਰਾ 15(ਸੀ), ਧਾਰਾਵਾਂ 25 ਅਤੇ 29 ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 53/10 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ 13.09.2010 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ 16 ਅਭਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ 48 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜਨਤਕ ਗਵਾਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.6 ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.6 ਪੰਚਨਾਮਾ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਇਹ ਦੋ ਗਵਾਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.5 ਹਾਲਾਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ, 1985 ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦਾ ਦਾਇਰਾ:

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ

"52ਏ. ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ।—(1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ, ਚੋਰੀ, ਬਦਲੀ, ਉਚਿਤ ਸਟੋਰੇਜ ਸਪੇਸ ਦੀ ਸੀਮਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਜਾਂ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਦੀ ਕਲਾਸ, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਬਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਇਥੇ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(2) ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 53 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਇੰਵੈਂਟਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ, ਗੁਣਵੱਤਾ, ਮਾਤਰਾ, ਪੈਕਿੰਗ ਦਾ ਢੰਗ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਨੰਬਰ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼, ਸਾਇਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਮੂਲ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ—

(ਕ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੰਵੈਂਟਰੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ; ਜਾਂ

(ਖ) ਅਜਿਹੇ ਨਸ਼ੇ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ, ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਮੰਨਣ ਲਈ; ਜਾਂ

(ਗ) ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਨਸ਼ੇ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ।

3) ਜਦੋਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(4) ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (1 ਦਾ 1872) ਜਾਂ ਫਿਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 (2 ਦਾ 1974) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਰ ਅਦਾਲਤ,

ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਮਨੋਵਿਜਵਾਨਕ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਜਾਂ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ।

4. ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਦੋਨੋਂ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ।

5. ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਉਚਿਤ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ। ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਮਕਸਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਲਈ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਨਮੂਨਾ ਸੂਚੀਆਂ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਚੀ, ਤਸਵੀਰ ਜਾਂ ਨਮੂਨਾ ਸੂਚੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

6. ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜੋ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਯਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਜਾਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਤਸਵੀਰ ਲਈ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲਈ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ।

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52ਏ(1) ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ (ਰੈਵੇਨਿਊ ਵਿਭਾਗ) ਨੇ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਨੰਬਰ ਜੀ.ਐਸ.ਆਰ. 339(ਈ) ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜੋ 10.05.2007 ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਨ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਮੋਡ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

"4. ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਨ ਦਾ ਢੰਗ

1) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਸ਼ੀਲੀ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਜਫ਼ਾਨੀ ਪਦਾਰਥ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 53 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜੇ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ 1 ਨੂੰ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ 2 ਨੂੰ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਇਕ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਵੇਗਾ।

2) ਜਦੋਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਧਾਰਾ 52ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਕਲੋਜ਼ (1) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖੇਪ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਭੇਜੇਗਾ। ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਸਮੇਤ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਗੋਦਾਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

xxx xxx xxx

4.2 ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਨ ਦਾ ਮੋਡ।

(i) ਅਫੀਮ, ਮਾਰਫੀਨ, ਕੋਡੀਨ ਅਤੇ ਥੇਬੇਨ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਅਲਕਲੋਇਡ ਵਰਕਸ ਨੂੰ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕਰਕੇ ਨਿਪਟਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ii) ਕਲੋਜ਼ (i) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਸੰਚਾਰ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਪਟਾਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੇ ਜਾਣਗੇ।

(iii) ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 67ਬੀ ਅਧੀਨ ਨਮੂਨੇ ਵਜੋਂ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ।

(iv) ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਲੋਜ਼ (iii) ਅਧੀਨ ਫੈਕਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ।ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪੈਰਾ 4.1.2 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ।

(v) ਵਿਨਾਸ਼ ਇਨਸੀਨੇਰੇਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਚਿਤ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਯੰਤਰ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮਿਆਰ ਅਜਿਹੀ ਸਾੜ-ਫੂਕ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੋ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਾੜਨਾ ਸਿਹਤ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੇਸ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਤਬਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਡਰੱਗ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ.

××××××

ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰਿਕਵਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਅਤੇ ਕਠੋਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ 'ਤੇ ਭਾਰ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਾ-ਉਤਪਾਦਨ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਗੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 114(g) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਰਗੇ ਤੱਤ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੋਹਰ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ, ਕੰਟੇਨਰਾਂ ਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ ਨੰਬਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 417 ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"89. ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਜ਼ਾਯਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਭਾਗੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਾਰਕ ਜਿਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਇਸਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

90. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕੁਰੀਅਨ ਅਬਰਾਹਮ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟਡ [(2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 582] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਅਬਦੁਲ ਭਾਈ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਰ [(2004) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1] ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

91. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੜੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਈਡਲਾਈਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਅਰਥ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਦਾ।

92. ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੂਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈਰੋਇੰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ P5 ਹੈ; ਇਸ 'ਤੇ ਸੱਥ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਉਹ 1962 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 110(1-B) ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ, ਇਨਵੈਂਟਰੀ, ਆਦਿ ਲਈ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਧੀਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦ

xxx xxx xxx

95. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਨਾ-ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਤੱਥ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਨੁਮਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ।

96. ਆਖਰੀ ਪਰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਤਿੰਨ ਨਮੂਨਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਾਦੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹੈਰੋਇਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52-ਏ ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

xxx xxx xxx

100. ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾ-ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114(ਜੀ) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਿਤੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਐਮ.ਪੀ [(2004) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 562 : 2004 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 2028] ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ:

"6... ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਦੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਆਬਜੈਕਟਸ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਅਭਿਯੋਗ 'ਤੇ ਪਈ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੰਡਨੀਯ ਹੈ।"

9. ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨਲਾਲ, (2016) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 379:

"16. ਧਾਰਾ 52-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਵੇ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਬਤੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸਹੀਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਸਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

17. ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਮੂਨੇ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਅਕਸਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52-ਏ(4) ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੇ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇੰਦ ਇਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਜ਼ਬਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

18. ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸਥਾਈ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਟਕਰਾਅ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਟਕਰਾਅ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰੂਪ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਨਾਲ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ

ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ।

ਤੱਥ ਅਤੇ ਚਰਚਾ:

10. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤਰਕ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਸੰਯੋਗਵਸ਼, ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

11. ਇਨਫਾਰਮਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਮਿਤੀ 20.05.2010 ਜੋ ਕਿ P-3 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, P.W.2 ਅਤੇ P.W.6, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਮੰਨੇ ਪਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਗਲਤ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਗਵਾਹ 13 ਤੱਕ ਚੱਲ ਰਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਸਨ। ਐਗਜ਼ਿਬਿਟ P-4 ਅਧੀਨ ਸਰਚ ਵਾਰੰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ NDPS ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੀਜ਼ਰ ਮੈਮੋ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਪੈਕ ਦੇ ਨਾ-ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਤੇਂਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ., (2004) 10 SCC 562:

"5. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪੰਚ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਜਿੰਦਰ ਪਾਥਰੇਕ (PW 7), ਅੰਜਗ ਸਿੰਘ (PW 8) ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਡੀ.ਜੇ. ਰਾਇ (PW 6) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਕਿ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਸਟਡੀ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਲੇਖਾਂ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੈਮੀਕਲ ਪਰੀਖਣਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਚਾਅ ਨੇ ਵੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ"। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 465 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਮੰਨ ਲਓ ਕਿ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਗੈਰ-ਉਤਪਾਦਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

6. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਚਰਸ ਅਤੇ ਗਾਂਜਾ ਦੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਆਬਜੈਕਟਸ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਈ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ NDPS ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੰਡਨੀਯ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਚਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਖ ਅਪਣਾਇਆ ਇਸ ਲਈ ਪੰਚਨਾਮਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਐਗਜ਼ਾਮੀਨੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ

ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੁਝਾਅ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਣ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਪੈਚੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਖ ਅਪਣਾਇਆ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਗੈਰ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ, NDPS ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਰ ਦੀ ਕੌੜੀ ਹੈ।

12. ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4 ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਇੱਹ ਗਵਾਹ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ। ਰਿਕਾਰਡ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਰਯਾਪਤ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 52A ਦੀ ਮੰਡੇਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। NDPS ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52A ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.10, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.12 ਜੋ ਮਾਲਖਾਨਾ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਹੈ, ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। NDPS ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52A ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਜਰੂਪਾਰਮ, (2018) 4 SCC 334 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"8. ਉਪਰੋਕਤ ਉਦ੍ਧ੍ਰਿਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਤੋਂ ਜੋ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 30 ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਦੋ ਨਮੂਨੇ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਜ਼ਬਤ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 6 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਸਿੰਗੋਲੀ ਟੱਪਾ ਦੁਆਰਾ 14-10-2004 (ਐਨੈਕਸਚਰ ਪੀ-5) ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਸਬੰਧੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਕਾਰਵਾਈ

14-10-2004: ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ (ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ), ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਬਿਊਰੋ, ਸਿੰਗੋਲੀ ਨੇ 2004 ਦੇ ਕ੍ਵਾਈਮ ਨੰਬਰ 1 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ 8/18 ਅਤੇ 8/29 ਅਧੀਨ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ ਐਕਟ, 1985 ਅਧੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੀਲਬੰਦ ਪੈਕਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਪੈਕਟ ਏ, ਬੀ ਅਤੇ ਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

7:00: "ਏ" ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਪੈਕਟ 'ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਕਟ ਵਿੱਚ 1 ਏ.ਏ. ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਹੈ ਜੋ ਜਰੂਪਰਾਮ, ਪੁੱਤਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਬਿਸਨੋਈ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਕਟ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪੋਲੀਥੀਨ ਬੈਗ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਦੋ ਪੋਲੀਥੀਨ ਪੈਕਟ ਮਿਲੇ। ਇੱਕ ਪੋਲੀਥੀਨ ਵਿੱਚ 4,000 ਕਿਲੋ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ 3,200 ਕਿਲੋ ਅਫੀਮ ਦਰਸਾਈ ਗਈ, ਕ੍ਰਮਵਾਰ। ਦੋ ਪੈਕਟਾਂ ਤੋਂ 30-30 ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਨਮੂਨੇ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪੋਲੀਥੀਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਏ-3 ਅਤੇ ਏ-4 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਲ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਚੀ ਹੋਈ ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਜੋ ਜ਼ਬਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ 6) ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਭਰਨਵਾਰੀ ਫਰਾਰ ਸੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੋਰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਨੋਟ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਲਕ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਉਚਿਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਇਸਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਬੂਤੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

10. ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਫੀਮ ਦੀ ਬਲਕ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਏ, ਬੀ, ਸੀ, ਡੀ, ਈ, ਐਫ ਵਜੋਂ ਖਿੱਚੇ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਾਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਉਹ ਨਸ਼ਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਸਾਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਥ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਜੋ ਇੱਕੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਉਹ ਇਸਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 52-ਏ ਅਧੀਨ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਵੀ ਨੂਰ ਆਗਾ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2008) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 417 : (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 748)।

11. ਇਹ ਗੱਲ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਬਲਕ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ/ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਥਿਤ ਨਸ਼ਟ/ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਉਲਲੇਖਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਬਿਨਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਬਲਕ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਪਰ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ, ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਬਲਕ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਤੇ, ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਅਤੇ 2 ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਮਨਮਰਜੀ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਇਹ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਨੇ ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਅਫਸਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ 5), ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਅਭਿਯੋਜਨ ਗਵਾਹ ਦੇ ਇਸ ਸਵੀਕਾਰੋਕਤੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਜਵਾਬੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 67 ਅਧੀਨ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਪੀਡਬਲਿਊ 6 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸਵੈਚ੍ਛਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13. ਜ਼ਬਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.5 ਜੋ ਕਿ ਖੁਦ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਸੀ, ਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸੇ ਜ਼ਬਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

14. ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.11 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ

ਰਾਏ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀ ਅਨਿਯਮਿਤਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।

15. ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ., ਜੋਧਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਤਲਾਮ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੈਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 19/2010 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6163 ਦੇ 2017 ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੌਂਡ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate